

وزارت نفت بعد از تعطیلی کارت سوخت، فضاسازی علیه بنزین داخلی و بی عملی مقابل تحریم، سیاست درست سهمیه‌بندی را هم سوزاند

چه کسی دروغ سهمیه‌بندی را گفت؟

ماجرای نرخ سوخت امروز مانند بختک بر جان دولت افتاده، از طرفی درآمد‌های دولت به علت افزایش تحریم‌ها کاهش داشته، از سوی دیگر با افزایش قیمت دلار و بالا بودن نرخ سوخت در کشورهای همجوار قاچاق رو به گسترش گذاشته‌است. در این میان میانگین مصرف روزانه بنزین در کشور مرزهای بالایی چون ۱۰۰ میلیون لیتر را درنوردیده و دولت همچنان مجبور است به این میزان بالای مصرف بارانه سنگینی بدهد. حالا چند وقتی است که احتمال احیای کارت سوخت، سهمیه‌بندی و افزایش نرخ بنزین دوباره قوت گرفته‌است. هفته گذشته چند رسانه از قریب الوقوع بودن آن خبر که البته ازدحام مردم در پمپ‌های بنزین را سبب شد.

«فرهیختگان» امروز به موضوع بنزین و عملکرد دولت در سال‌های اخیر ورود کرده و چرایی شرایط سخت امروز را بررسی کرده‌است

جرمش این بود که از دولت قبل آمده بود!

اگرچه آغاز سهمیه‌بندی بنزین تکذیب شد و هنوز هم بر سر کم و کیف آن بحث است ولی با توجه به اینکه از سال گذشته دولت ثبت‌نام کارت سوخت را آغاز کرده، بدیهی است که این اتفاق به هر ترتیب خواهد افتاد. این در حالی است که مردم یک‌بار در سال ۸۶ هزینه‌ی اصلاح ساختار توزیع سوخت در کشور را پرداخت کرده بودند و مطابق نظر کارشناسان در اقدامی درست برای جلوگیری از مصرف بی‌رویه و همچنین قاچاق سوخت، در دولت نهم راهکار سهمیه‌بندی بنزین و کارت سوخت تجویز شده بود. اقدامی که با روی کار آمدن دولت روحانی، بر آن ناخته و آثار مثبت آن تکذیب شد. کارشناسان ازجمله مرکز پژوهش‌های مجلس شفافیت نظام توزیع سوخت، کاهش واردات و قاچاق سوخت به خارج از کشور و نیز مدیریت بر مصرف سوخت را تنها بخشی از دستاوردهای سهمیه‌بندی بنزین می‌دانستند. از طرف دیگر دستاورد اجرای کارت سوخت طی هشت‌سال (از سال ۸۶ تا ۹۴) را ۷۵ میلیارد دلار برآورد می‌کردند. با این حال دولتی‌ها که در رویه‌ای غلط سعی داشتند از اجرای طرح‌های خلف خود سر باز زنند- و این رویه را با حذف طرح موفقی چون ششمن نیز به اثبات رساندند- سهمیه‌بندی بنزین را هم دستناورد دولت قبل می‌دانستند و در مرغ یک پای‌شان در جاده‌ای جز حذف کارت سوخت قدم نمی‌گذاشتند، تا آنجا که مرکز پژوهش‌های مجلس اقدام دولت مبنی بر حذف کارت سوخت را «اشتباهی بزرگ» خواند ولی بیژن زنگنه (وزیر نفت) که از ابتدای دولت روحانی به‌دنبال حذف کارت سوخت بود در خرداد ۹۴ با مصوبه‌ای که در دولت گرفت، بیک‌باره سهمیه‌بندی بنزین را متوقف و این فرآورده نفتی را تک‌نرخ‌ی اعلام کرد. با تک‌نرخ‌ی شدن بنزین در

عمل کارت سوخت کارکرد خود را از دست می‌داد، از این رو نمایندگان مجلس نهم وارد میدان شدند و در قانون بودجه ۹۵ بندی (بند «ج» تبصره ۱۴) را لحاظ کردند که مطابق آن دولت به دورنرخ‌ی کردن قیمت بنزین و حفظ کارت سوخت به‌عنوان یک سامانه شفافیت‌زا موظف شد. با این حال دولت زیر بار این مصوبه مجلس نرفت و تلاش‌های وزارت نفت برای حذف کارت سوخت ادامه داشت تا اینکه با پایان یافتن مجلس نهم و آغاز به کار مجلس دهم، تقاضای حذف کارت سوخت و رسمی‌تر شدن بنزین تک‌نرخ‌ی در قالب لایحه اصلاحیه قانون بودجه ۹۵ اوایل تیرماه در مجلس دهم ارائه شد. همان زمان زنگنه در گفت‌وگو با «ایسنا» (تیرماه ۹۵) به‌صراحت عنوان کرد «کارت سوخت هیچ گونه تأثیری در کنترل مصرف سوخت ندارد» و آن را تنها موجب «آزار و اذیت» مردم خواند. وزیر نفت حتی اطلاعات به دست آمده از سامانه‌های سوخت را هم غیرلازم خواند و معتقد بود «ما طی سال‌ها استفاده از سامانه سوخت میلیون‌ها اطلاعات جمع‌آوری کردیم اما از کدام‌یک از آنها تاکنون استفاده‌ای کرده‌ایم؟» بیژن زنگنه استدلال‌اش این بود «کاری را که هیچ‌کس در دنیا انجام نمی‌دهد و تنها ما انجام می‌دهیم، باید به آن شک کنیم و برعکس کاری را که در همه‌جای دنیا انجام می‌شود- اگر انجام ندایم نیز باید به آن شک کنیم. هیچ‌کس در دنیا از سامانه هوشمند سوخت استفاده نکرده‌ است.» درنهایت سوم شهریور ۹۵ با تصویب مجلس کارت سوخت حذف شد؛ اقدامی سیاسی که مطابق گزارش‌ی که پیش‌تر در «فرهیختگان» منتشر شد (شماره روز پنجشنبه، ۱۲ اردیبهشت ۹۸) ضری ۳۰ هزار میلیاردی بر اقتصاد کشور متحمل کرده‌است.

دوگانه دروغین بنزین داخلی سرطانی- بنزین وارداتی یورو ۴

صفرشدن واردات بنزین از سوی ایران که ریشه در تنگ‌شدن حلقه فشارهای بین‌المللی در سال ۸۹ و افزایش بی‌سابقه تحریم‌ها داشت، ایران را به صرافت انداخت تا خود دست به کار شده و طرح ضربتی افزایش بنزین از طریق واحدهای پتروشیمی را در دستورکار قرار دهد. این در حالی بود که ایران آن روز ۴۰ درصد بنزین و ۱۱ درصد سوخت گازوئیل مصرفی خود را وارد می‌کرد. هرچه بود به‌واسطه نیازهای کشور، رویه تولید بنزین در پتروشیمی‌ها ادامه پیدا کرد تا کار به ایستگاه انتخابات و تغییر دولت رسید. دولت جدید اما گویا اعتقاد چندانی به خودکفایی نداشت و با محوریت رئیس وقت سازمان محیط‌زیست و وزیر نفت هرچه در توان داشت بر این سیاست تاخت و استمرار آن را با دست‌انداز مواجه کرد. شاه‌بیت همه اظهارنظرها در این باره نیز یک گزاره روشن بود؛ بنزین داخلی سرطان‌زاست و باید مانع از تولید آن شد. همین گزاره را بر افزایش واردات بنزین بعد از یک دوره خودکفایی باز کرد. معصومه ابتکار در توجیه این موضوع، بنزین داخلی را سوختی بسیار خطرناک توصیف می‌کرد که حاوی مقادیر زیادی بنزن بوده و سرطان‌زا بودن آن محرز شده‌ است. بیژن زنگنه هم تأکید کرد این بنزین قطعاً آلاینده و خارج از استاندارد است و دولت بنزین مورد نیاز را از جاهای دیگر مانند واردات تأمین می‌کند. بنزینی که قرار بود یورو ۴ باشد و تفاوت زیادی هم با بنزین پتروشیمی‌ها داشته باشد. با تداوم همهج به بنزین پتروشیمی، مجلسی‌ها به این موضوع ورود پیدا کردند و با دستور رئیس مجلس قرار شد کمیسیون‌های انرژی و بهداشت به‌عنوان دو کمیسیون تخصصی ذی‌ربط به بررسی ادعای سرطان‌زا و آلاینده بودن بنزین پتروشیمی بپردازند. در همین گیر و دار و حتی قبل از جلسات کمیسیون‌های تخصصی مجلس، ابتکار بهبود هوای تهران را در بهار ۹۳- که به گفته کارشناسان تا حد زیادی نتیجه ورزش بادهای شدید در آن مقطع بود- ناشی از توقف تولید بنزین پتروشیمی و دلیل موجه آلاینده بودن این نوع بنزین معرفی می‌کرد. مناقشه موافقان و مخالفان توقف تولید بنزین پتروشیمی‌ها و بنزین وارداتی جایگزین آن، در حالی بود که سازمان استاندارد سکوتی عجیب پیشه کرده بود و به‌رغم انتقاده‌ا و اسرارها برای ورود تخصصی این سازمان به ماجرا، مدیران آن ترجیح دادند

به سکوت خود در این باره ادامه دهند. سرانجام با آماده شدن نتیجه بررسی‌های کمیسیون‌های تخصصی مجلس مشخص شد تمامی ادعاهای دو عضو کابینه علیه بنزین پتروشیمی به‌عنوان نماد خودکفایی و اقتصاد مقاومتی، نادرست بوده‌ است. این تنها دروغی نبود که تحویل جامعه داده شده بود؛ گزارش کمیسیون انرژی حکایت از آن داشت که بالا بودن کیفیت هوای تهران در سه‌ماه ابتدایی سال ۹۳ اساساً ربطی به بنزین‌های وارداتی نداشته‌ است؛ چرا که نه‌تنها طبق بررسی‌های صورت گرفته بنزین‌های وارداتی فاقد استاندارد (یورو ۴) بوده‌ اند بلکه بهبود هوای تهران در فصل بهار در حالی بوده که تا پایان اردیبهشت‌ماه همان بنزین پتروشیمی‌ها در این شهر مورد استفاده قرار می‌گرفته‌ است. حواشی بنزین وارداتی باز به همین جا ختم نمی‌شد و بعدها با نتایج آزمایش کیفیت بنزین وارداتی توسط یک آزمایشگاه مرجع خارجی، کاشف به عمل آمد این بنزین‌ها به‌هیچ‌عنوان استاندارد ملی ۴۹۰۴ و یورو ۴ را نداشته‌ است و در برخی موارد حاوی مواد ممنوعه نیز بوده‌ اند. واردات بی‌سر و صدای بنزین بدون اثبات سرطان‌زا بودن بنزین داخلی، اما همچنان ادامه پیدا کرد. به فهرست ناشایستی‌گری‌های دولت ژنرال‌ها در این ماجرا باید واردات بنزین با نرخی فراتر از قیمت‌های بین‌المللی را هم اضافه کرد. در این باره بررسی‌های مجلس و مقایسه قیمت بنزین یورو ۴ قوب خلیج فارس با توجه به قیمت‌های مجله معتبر پلتر و بنزین وارداتی در بهار ۹۳ نشان می‌داد متوسط قیمت خرید بنزین وارداتی با مشخصات یادشده که استاندارد‌های ملی و یورو ۴ را هم نداشته در هر بشکه پنج تا ۱۲ دلار بالاتر از نرخ بنزین یورو ۴ قوب خلیج فارس بوده‌ است. مجموعه این قرائن اثبات کرد حذف بنزین تولید داخل از سبد مصرف روزانه مردم و آغاز واردات گسترده بنزین، ارتباط چندانی با «دلسوزی برای هوای پاک» نداشته و بیشتر به یک «بازی سیاسی» و البته رقابت اقتصادی برای پرکردن جیب چند دلال بنزین شبیه بود. هرچه بود با تصمیم دولت مبنی بر توقف بنزین پتروشیمی‌ها مناسب‌ترین ظرفیت مقابله با تشدید تحریم‌ها در حوزه بنزین از موضوعیت افتاد و تکیه گاهی را که می‌توانست بر این برورفت برای خروج از بحران بنزین باشد از میان برداشت.

تاکید بر اجرا نکردن مصوبه مجلس در افزایش قیمت سوخت!

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران کمتر از نود درصد (۹۰٪) قیمت تحویل روی کشتی (فوب) در خلیج فارس نباشد.» این قانون که به‌نظر می‌رسد در آن زمان با تدبیر صحیحی برای جلوگیری از جهش قیمتی و ایجاد تورم ناگهانی در جامعه تدوین شده بود به‌صورت محدودی در دستور کار دولت دهم و بعداً یازدهم و دوازدهم قرار گرفت. بدین صورت که در آذر سال ۱۳۸۹ نرخ هر لیتر بنزین سهمیه‌ای به ۴۰۰ تومان و بنزین آزاد به ۷۰۰ تومان افزایش یافت و بعد از آن در دولت حسن روحانی و در سال ۹۳، نرخ هر لیتر بنزین سهمیه‌ای به ۷۰۰ تومان و بنزین آزاد به ۱۰۰۰ تومان رسید و چندی بعد یعنی در سال ۹۴ و با حذف کارت سوخت، بنزین رسماً تک‌نرخ‌ی و ۱۰۰۰ تومان شد.

پس از این‌ا اما مجلس دهم در سال ۹۵ و در جریان تصویب قانون برنامه ششم توسعه با تأکید بر عمل نشدن به قانون قبلی دوباره بر موضوع اصلاح قیمت حامل‌های انرژی تأکید کرد، ولی متأسفانه دولت با انگیزه‌هایی که به‌نظر می‌رسد بیشتر سیاسی باشد و دلیل آن تلاش برای راضی نگه داشتن مردم و حفظ درصد محبوبیت، از عمل به قانون طفره رفت و کار را به جایی رساند که با خروج آمریکا از برجام، تشدید تحریم‌ها و افزایش قیمت دلار، اداره کشور برای دولت با ارائه یارانه کلان به مصرف بنزین دشوار شود و حالا مجبور به اقدام برای تغییر در شرایط خود ساخته‌ است.

ضرورت سهمیه‌بندی بنزین قابل پیش‌بینی نبود؟

گسترده نفتی نیز از همان زمان مشهود بود. از این رو توقع می‌رفت که دولت از همان زمان با گام‌های برنامه‌ریزی شده، امروز خود را پیش‌بینی کند. به‌عبارتی حداقل از سال گذشته اظهارمن الشمس بود که با کاهش درآمد مواجه خواهد بود و از این رو برای تأمین هزینه‌ها و برنامه‌ریزی برای مقابله با تحریم‌ها خصوصاً تحریم نفتی باید چاره‌اندیشی کند. مطابق قانون، دولت موظف به افزایش پلکانی قیمت سوخت در سال‌های گذشته بود و اگر این اتفاق می‌افتاد از شوک امروزی و فشار بیشتر به مردم در روزهایی که بخشی از آن به تحریم اقدامات خصمانه ایالات متحده بازمی‌گردد. در همین راستا فارغ از آن، بازگشت به طرحی چون سهمیه‌بندی بنزین می‌توانست به‌صورت گام‌به‌گام از سال گذشته اجرا شود تا امروز بی‌برنامگی و آشفتگی دولت در صف‌های طولیل بنزین نمود و بروز نداشته باشد. آن هم در روزهایی که افزایش نرخ سوخت در دنیا به‌واسطه تصمیم خصمانه ترامپ و همدستانش می‌تواند عرصه برعهده چه کسی است؟ را برای ما فراهم آورد.

دولتی‌ها می‌گویند ارزانی کالا یکی از دلایل اصلی قاچاق است و در این راستا به‌عنوان مثال رئیس‌جمهور به صراحت می‌گوید: «هنگامی که گازوئیل در کشور لیتری ۳۰۰ و بنزین ۱۰۰۰ تومان است و در دیگر کشورها رقمی بالاتر دارد، معلوم است که قاچاق می‌شود.» ولی در این میان امری مهم که حداقل در کلام مسئولان دولتی مغفول مانده، کاهش ارزش پول ملی در این مدت است. کاهش ارزشی که باعث شده نرخ‌ها در ایران هر اندازه که بالا باشد هم برای غیر ایرانی‌ها ارزان تمام شود. مسأله‌ای که بخشی از آن به تحریم اقدامات خصمانه ایالات متحده بازمی‌گردد.

مقامات آمریکایی خود معترفند که درحال حاضر از تمامی ابزارهای خود برای تحت فشار قرار دادن ایران استفاده می‌کنند. با این حال اقدامات امروز آنها دور از انتظار و غیرقابل پیش‌بینی نبود. اگرچه تا پیش از ۱۸ اردیبهشت سال گذشته و خروج رسمی ترامپ از برجام نیز گزاره‌های احتمالی تحریم مشهود بود ولی بعد از ۱۸ اردیبهشت این گزاره‌ها عیان شد. به‌عنوان مثال تحریم‌های

«فارس» راسا اقدام به انتشار چنین خبری نکرده‌ است، تلویحاً به نام فردی محوری در این ماجرا، کسی که خبر دروغ سهمیه‌بندی و افزایش قیمت بنزین را به «فارس» و «تسنیم» داده بود، نیز اشاره می‌کند. با مرور رسانه‌ها و اخبار منتشر شده درخصوص «کذب بودن سهمیه‌بندی و افزایش قیمت بنزین در روز پنجشنبه»، به سادگی قابل مشاهده‌ است که علاوه بر وزاری نفت و کشور، تنها یک نفر نسبت به اطلاع‌رسانی در این موضوع اقدام کرده‌ است، کسی که خصوصیات یا خصوصیات آورده شده در خبر «فارس» تا حدود زیادی مطابقت دارد و علاوه بر این قاعدتاً مربوط‌ترین فرد به این ماجراست و در فرآیند خبررسانی به‌عنوان منبع موثق و اصل، قابل اتکا است. از این رو به نظر می‌رسد که «زیبا اسماعیلی» سخنگوی شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران احتمالاً همان فرد مورد اشاره‌ است، کسی که از روندهای طبیعی خبررسانی هم اجتناب می‌کند که خبرنگاران درباره چنین موضوعاتی به وی مراجعه کنند. با مرور رسانه‌ها کاملاً مشخص است که پس از انتشار خبر «تسنیم»، زیبا اسماعیلی ضمن گفت‌وگو با چند رسانه نزدیک به دولت و سپس شبکه خبر سیما، اقدام به تکذیب خبری کرده که احتمالاً خودش روز قبل آن را به «فارس» و «تسنیم» داده‌ است. به خبر زیر که پیش از ظهر روز چهارشنبه در خبرگزاری دولت منتشر شده توجه کنید: «زیبا اسماعیلی، سخنگوی شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران، امروز چهارشنبه در گفت‌وگو با خبرنگار اقتصادی ایرنا تأکید کرد مردم

ماجرای هجوم مردم به پمپ بنزین‌ها جدی‌شد، روز چهارشنبه پمپ‌های بنزین تهران دوباره شدند مثل آن زمان که زلزله ۲/۵ ریشتری شهر را لرزاند و ظرف چند دقیقه مردم با هجوم به پمپ بنزین‌ها آماده خروج از تهران شدند. همین اتفاق باعث شد تا هم وزارت کشور اطلاعیه دهد و ماجرا را تکذیب کند و هم وزیر نفت و سپس وزیر کشور به جمع خبرنگاران بیایند و خبر افزایش قیمت بنزین را «دروغ» اعلام کنند. در این رابطه وزیر نفت در حاشیه مراسم افتتاح نمایشگاه بین‌المللی نفت و گاز پالایش و پتروشیمی، زنگنه با بیان اینکه از زمان آغاز سهمیه‌بندی بنزین اطلاعاتی ندارم، گفت: «مشب و فردا شب خبری نیست، آنهایی که این سخنان را گفته‌اند مانند همیشه دروغ می‌گویند.»

با دقت در این خبر مشخص می‌شود که زنگنه علاوه بر تکذیب افزایش قیمت، عنوان می‌کند که منتشر کنندگان این خبر کسانی هستند که همیشه دروغ گفته‌اند و امروز هم دروغ می‌گویند. با مراجعه به آرشیو رسانه اما مشخص می‌شود که خبر سهمیه‌بندی و افزایش قیمت سوخت در روزهای سه‌شنبه و چهارشنبه ابتدا از سوی «فارس» و سپس «تسنیم» منتشر شده بود و بعد از اعلام زنگنه درباره اینکه رسانه‌های دروغ‌گو این خبر را منتشر کرده‌اند، BBC و برخی رسانه‌های ضدانقلاب با نام بردن از این دو رسانه، آنها را مورد حمله قرار دادند.

پس از انتشار این اظهارنظرها بود که «فارس» اقدام به انتشار توضیحی درخصوص انتشار خبر سهمیه‌بندی و افزایش قیمت بنزین کرد و در ذیل آن به چند نکته مهم